

ספרים חדשים מאת רבני הישיבה שמריה גרשוני

ראשי פרקים¹:

1. שו"ת דבר חברון – אורח חיים
2. הלכה שלמה – חופה וקידושין
3. רמזים לשלחן – על השו"ע

שו"ת דבר חברון - אורח חיים מאת הרב דוב ליאור; 337 עמ' (כולל מפתח)

כל אדם שפונה אל הרב ליאור שליט"א בשאלה הלכתית, יודע כי התשובה שיקבל (בעל פה או בכתב) תהיה תמציתית ביותר, ובחלק מהמקרים גם ללא הפניה מסודרת למקור הלכתי. עובדה זו, בנוסף לאי-איסוף ותיעוד של תשובותיו הרבות של הרב ליאור עד כה, הובילה את השואפים לספר פסיקה מסודר של הרב ליאור – הידוע בפסיקותיו החדשניות מחד, אך הרואה את עצמו כשמרן מאידך – ליותר על שאיפה זו. אך לא את כולם; הרב יצחק רודריג, העומד בראש המכון לרבני יישובים, יחד עם עמיתיו הרבנים-החוקרים במכון, הוציאו לפני מספר שנים את הכרך הראשון של שו"ת דבר חברון, שעיסוקו שאלות בתחום אבן העזר וחושן משפט. החלק השני – שבו

¹ כגילוי נאות יצוין שכותב שורות אלו נטל חלק מסויים בשלבי ההוצאה לאור של שני הספרים הראשונים הנסקרים כאן.

אנו עוסקים – השווה לכל נפש, עוסק בשאלות העומדות לפני אדם מישראל מדי יום ביומו, בחלק אורח חיים של השו"ע. גם סידורו הפנימי של הספר, הינו בהתאם לסדר הסימנים בשו"ע.

כך ניתן לדעת בצורה חד משמעית שלדעת הרב ליאור אין צורך לברך כלל על מסטיק (סימן קצ"ד) או שהברכה על שוקולד היא בורא פרי העץ (סימן ק"פ). גם פסקים ידועים של הרב ליאור באים כאן לידי ביטוי לראשונה בצורה מסודרת – כך, למשל, מובאת פסיקתו של הרב ליאור בנושא הטלת תכלת בציצית בהרחבה גדולה (סימנים י"ז-כ"ג).

מבין השיטין ניתן ללמוד על שיטות פסיקתו של הרב ליאור, ועל האופי שבו הוא רואה את תפקידו של הרב. כך בתשובה לשאלתו של הרב וייס, רבו של כפר הרא"ה: "רב מכובד שביקר בכפר הרא"ה פסק לחברים שמותר... לעניות דעתי אין להיתר זה על מה לסמוך. מה דעת כבוד תורתו בשאלה זו?", ענה הרב: "לפני שאכנס לדון לגופו של ענין, אני רוצה קודם להתייחס לצד האתי שבנידון, לא מתקבל על הדעת שרב ממקום אחר, גדול ככל שיהיה, ינחית הוראה במקום שישנו מרא דאתרא מבלי להיוועץ איתו, אני רואה בזה זלזול בכבוד התורה וברב המקומי".

בתשובה לשאלה אחרת, פותח הרב את תשובתו:

"ראיתי מה שכתבת והשגת על כל הגדולים שסוברים... וטענת שלא הבינו נכון את דברי הראשונים... איני נכנס לעצם ההבנה שלך בפרשנות דברי המהרי"ק ושאר פוסקים שהבאת. אפילו אם נניח שיש מקום לפקפק על הבנת הב"י והד"מ, היות שהתורה נמסרה לנו ע"י גדולי ישראל והם הבינו כך את הדין... והיות שכך הציבור נהג במשך דורות, וגדולי ישראל השלימו עם זה (אפילו אם נניח שיש חולקים), לא ניתן לזלזל בגדולי העולם ובקהל ישראל שכאילו אין להם על מה לסמוך... לענ"ד, נראה שזו תעוזה להורות למעשה נגד הכרעת השלחן ערוך ונושאי כליו בדבר שנהגו דורות על בסיס הבנה מסוימת, שאין להוכיח במאת האחוזים שזו טעות חלילה. בעיני כל הגישה לא נראית נכונה. ניתן כמובן להקשות ולדרוש הסבר והבנה, אבל לחלוק ולהורות למעשה, נראה שהמרחק הוא גדול"

את דבריו בתשובה זו חתם הרב במילים: "שתזכה לעלות במעלות התורה, ולברר את אמיתותה אל נכון". נראה שגם מברכה זו של הרב ליאור ניתן ללמוד על שאיפתו לכוון לאמיתה של תורה, וכשלאיפה כזו מצטרפת גאונות, ענווה וסיעתא דשמיא, ניתן בהחלט לקוות לכרכים נוספים בשו"ת דבר חברון.

הלכה שלמה - חופה וקידושין

מאת הרב שלום אילוז; שפ"ז עמ' + 22 עמודי מפתחות

רבים הם הלומדים למבחני הרבנות הראשית - לקראת הסמכתם לרבנות - המכירים היטב את סיכומיו של הרב שלום אילוז שליט"א, ראש הכולל בישיבת 'ניר'. סיכומים אלה, שהועלו על גבי מעבד תמלילים פשוט עוד בימי לימודיו של הרב אילוז לאותם מבחנים עצמם, רואים סוף סוף אור כספר של ממש, מסודר ומאיר עיניים, עם התחלת הוצאת הסדרה 'הלכה שלמה'.

הספר הנוכחי מכיל את סיכום כל הסימנים באבן העזר ובחושן משפט הקשורים במישורין להלכות חופה וקידושין. כל סיכום מתחיל בהבאת המקור הקדום ביותר להלכה המובאת בו (פסוק, מקור תנאי או דעת אחד הראשונים), ממשיך בתמצות דעות הראשונים העיקריות בסוגיה - בהזכרת שמם, ומסיים בציטוט כלשונו של השו"ע והרמ"א. בחלק מן המקרים מובאות גם דעות אחרונים בנושא, בקיצור נמרץ, ובמידת הצורך מגיעים הדברים עד לספרי אחרוני דורנו, כגון שו"ת יביע אומר. באופן זה נועד הספר לסייע לכל הלומד את הנושאים הללו בעיון - ובפרט ללומדים על מנת להיבחן במסגרת הבחינות של הרבנות הראשית - לחזור על לימודו ולזכור היטב את תמצית ההלכה, מקורותיה ונימוקיה.

הספר אינו חף אמנם מהקושי שיש בכל ספר ראשון של מחבר - הגדרה מדויקת של מטרת הספר; כך שישנם מקרים שבהם המחבר מאריך יתר על המידה בבירור סוגייה מסויימת, באופן החורג מסגנון הקיצור בשאר הסימנים והסוגיות. למרות זאת, הספר אכן מתאים ביותר לנבחנים בנושא זה - נושא שהוכנס למבחני הרבנות הבסיסיים ('יורה יורה') רק למן השנתיים האחרונות, ולא במקרה נבחר נושא זה להיות הספר הראשון שיודפס בסדרת 'הלכה שלמה', לאחר החלטת הרבנים הראשיים בעניין. ההגדרה 'סדרה' ביחס לספר האחד שלפנינו אינה יומרנית, שכן על פי החומר הקיים בידי הרב אילוז - שאי"ה יצא גם הוא לאור - עתידה סדרת 'הלכה שלמה' להקיף עוד חלקים נכבדים מן השלחן ערוך.

חזרים לשלחן - על השו"ע

מאת הרב אהרן אליהו; 382 עמ'

אם הספר הקודם שסקרנו, 'הלכה שלמה' של הרב אילוז, עונה על הצורך בסיכום חומר רב לקראת מבחן רבנות, הרי שספרו של הרב אהרן אליהו שליט"א מנסה לענות על הצורך בזכרון בסיסי של כל ההלכות בכל ארבעת חלקי השו"ע, כולל ההפניה לסוגיה המרכזית בש"ס שעליה מבוססת כל הלכה והלכה שנפסקה בשו"ע.

דרישה זו – לזכור את כל הלכות השו"ע, למרות היומרות

העצומה שלה, נראית פשוטה למדי ברפרוף קל בספרו של הרב אליהו; הספר כולו נראה כטבלה. חלקה האחד הוא תמצות לשון השו"ע, וחלקה השני הקטן יותר מציב ליד הציטוט ראשי-תיבות של הסימן, ובנוסף גם ראשי תיבות של הדף הרלוונטי באחת המסכתות בש"ס. כך, למשל, באו"ח סימן רע"ו, להלכה שמקורה ב[מסכת שבת] דף קכ"ב, הסימן הוא: **רע וגוי קורא כשהדליק בשבילו**. דוגמא נוספת: באבן העזר סימן ל"א, להלכה שמקורה ב[מסכת קידושין] דף י"ב, הסימן הוא: **לא יקדש בפחות משה פרוטה**. וכך, באמצעות זכירת מונחים הגיוניים הקשורים לעצם העניין (בשונה משיטת ה"מנמוטכניקה", הבנויה על שימוש במונחים אקראיים ביחס לידע הנדרש לזכירה), מסייע הספר בזכירת נושאים של כל סימני השו"ע על פירוט הלכותיים.

מבחינת הסימנים כשלעצמם, מזכיר הספר במידת-מה את החוברות שמוציאה ישיבת שבי שומרון, בראשות בוגר ישיבתנו – הרב יהושע שמידט: חוברות אלה מביאות מספר סימנים לכל דף על פי סדר המסכתות. הקושי שנשאר (כמובן, מלבד לימוד הסימנים בעל פה) בשיטה זו, הוא הצורך לזכור באיזו מסכת מופיע הדף שאת סימנו אנו זוכרים. ואחרי הכל, מובן שלמרות כל העזרים למיניהם, עדיין נשארת חובה על האדם לעמול ולעסוק בדברי תורה; אך אין בכך בכדי לגרוע מחשיבותו של ספר עזר זה, ספר שמטרתו הגדולה היא שיהיה 'מיותר' לבסוף, לאחר שהלומד רכש בעזרתו בקיאות מופלגת בנושאי סימני השו"ע.

